

ขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนา ตามแนวคิดของ จอห์น ลีอก
: ศึกษาวัชรไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๕๐

พันตำรวจโท บรีดา สถาวร

ศูนย์วิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวัชรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวัชรศาสตร์
คณะวัชรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๐
ลิงกิทธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

JOHN LOCKE'S CONCEPTS OF TOLERATION AND FREEDOM OF RELIGION
: A STUDY OF THAI STATE UNDER CONSTITUTION
FROM B. E. 2475 TO 2540 (1932-1997)

Pol. Lt. Col. Preeda Sataworn

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Political Science

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

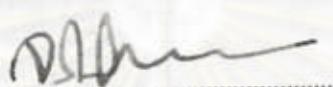
Copyright of Chulalongkorn University

500826

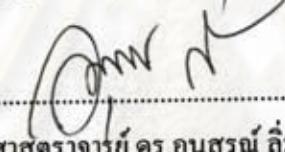
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ขั้นคิดธรรมและเสรีภาพทางศาสนา ตามแนวคิดของ จอห์น ล็อก
โดย : ศึกษารัฐไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๑๕-๒๕๔๐

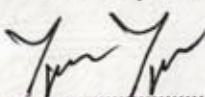
สาขาวิชา พันตำรวจโท ปรีดา สถาพร
อาจารย์ที่ปรึกษา รัฐศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร

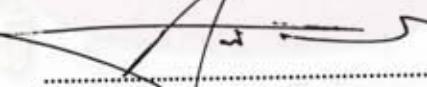
คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปัจจุบันด้วยวิธีนับชัชวิต

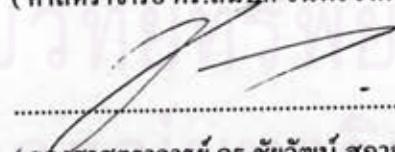

คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.อรรถ สุวรรณมาลา)

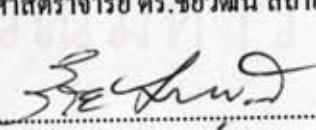
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ่มนันทน์)

อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ จันทร์วงศ์)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวนัน พถอาณันท์)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สมบูรณ์)

ปรีดา สถาพร : ขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาตามแนวคิดของขอห์น ล็อกก์ ศึกษารัฐไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๕๐. (JOHN LOCKE'S CONCEPTS OF TOLERATION AND FREEDOM OF RELIGION: A STUDY OF THAI STATE UNDER CONSTITUTION FROM B. E. 2475 (1932-1997) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร, ๑๘๙ หน้า.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของขอห์น ล็อกก์ แล้วนำมาเป็นกรอบการศึกษารัฐไทยภายใต้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ.๒๔๗๕-๒๕๕๐ ผลการศึกษามาตรสร้างกรอบแนวคิดและวิเคราะห์ขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของรัฐไทยได้ใน ๒ ด้าน คือ

ด้านที่หนึ่ง สิ่งที่ต้องมีขันติธรรม คือ ศาสนา ตามแนวคิดของ ล็อกก์ สังคมการเมืองและศาสนาจกรมี เป้าหมายและวิธีการที่แตกต่างกัน เหตุทางญาณวิทยาและเทววิทยา ทำให้รัฐไม่อาจใช้วิธีการของตน คือ การใช้กำลังไปบังคับเรื่องวางทางจิตวิญญาณได้ สำหรับสังคมการเมืองไทย ศาสนาไม่ได้เป็นเพียงเรื่องทางจิตวิญญาณ แต่ถือเป็นรากฐานทางศิลธรรมที่รัฐต้องปกป้อง ศาสนาที่รัฐจะมีขันติธรรมได้ ต้องมีความเชื่อ และพิธีกรรมที่ไม่ขัดกับศาสนาของรัฐ

ด้านที่สอง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับขันติธรรม เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีขันติธรรม กับ ผู้ได้รับขันติธรรม คือ ๑) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาจกร รัฐไทยมีอำนาจเข้าไปจดราบแบบและ โครงการสร้างของศาสนาจกรและสามารถใช้อำนาจบังคับในพื้นที่ของศาสนาจกรได้ ๒) ความสัมพันธ์ระหว่าง รัฐและศาสนาจกรประจำชาติ กับคนต่างศาสนา รัฐเคยไม่มีขันติธรรมต่อชาวคริสต์และมุสลิม ภายใต้ลักษณะ ค่านิยมในรัฐบาลของ พล. พิบูลสงคราม แม้เหตุการณ์คลื่นลามถล่ม แต่ก็ยังมีทัศนะในทางลบต่อคนต่าง ศาสนาอยู่บ้าง ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและศาสนาจกรเจ้าตีกับกลุ่มชาวพุทธด้วยกัน เหตุทางเทววิทยา ของ ล็อกก์ คือ ความรอดเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล รัฐจึงไม่สามารถใช้อำนาจบังคับได้ สำหรับรัฐไทยจาก การที่เห็นว่าศาสนาเป็นรากฐานทางศิลธรรมที่รัฐต้องปกป้อง รัฐจึงมีกฎหมายที่ทำให้รัฐและศาสนาจกร เจ้าตีสามารถบังคับต่อผู้ที่ไม่เห็นพ้องด้วย ได้ ๔) ความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองด้วยกัน ระหว่างชาวพุทธ ด้วยกันจะมีขันติธรรมต่อกันได้มากกว่าขันติธรรมที่รัฐจะให้แก่พลเมืองบางกลุ่ม

จากการศึกษามีข้อเสนอทางประการเกี่ยวกับการจดราบแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาจกร การปรับปรุงกฎหมายเพื่อการมีขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนา และการให้ความสำคัญกับศาสนาที่เป็น วิถีทางไปสู่ประโยชน์สูงสุดของชาติ ไม่ใช่ศาสนาที่เป็นเป้าหมายในด้วยอง

ภาควิชา ลายมือชื่อนิสิต
 สาขาวิชา.....รัฐศาสตร์..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา๒๕๕๐..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4681903724 : MAJOR POLITICAL SCIENCE
KEY WORD: TOLERATION / FREEDOM OF RELIGION / JOHN LOCKE / THAI STATE / THAI CONSTITUTION

PREEDA SATAWORN : JOHN LOCKE'S CONCEPTS OF TOLERATION AND FREEDOM OF RELIGION: A STUDY OF THAI STATE UNDER CONSTITUTION FROM B. E. 2475 TO 2540 (1932-1997). THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. CHAIYAN CHAIYAPORN, Ph.D., 388 pp.

This study was carried out to analyze John Locke's concepts of toleration and freedom of religion. The concept was used to examine the Thai state under the Constitution during 1932 to 1997. The study of Locke's concept constructed two conceptual and analytical frameworks for a study of Thai state's toleration and religious freedom.

The first framework involved object of toleration, that is religion. With regard to Locke's theory, civil society and church (religious societies) differ in ends and means. The nature of church entails that state should not use coercive means in the sphere of spiritual matters. However, in the case of the Thai society, religion is not only the spiritual basis but also a moral standard that the Thai state has to uphold. Therefore, religious beliefs and worships that the Thai state can tolerate must not conflict with the state church.

Secondly, it deals with the people involved in toleration, namely, the tolerator and the tolerated. This framework analyses four relationships between the tolerator and the tolerated. The first is the relation between state and church. The Thai state has a power to organize and structure the religious society including a power of law enforcement over the religions' sphere. The second lies in the relations amongst the state, the state church and the citizen of other religions. In this matter, the Thai state used to have intolerance with the Christian and Muslim during the Pibulsongkram government. Although the intolerance declined later on, however, the negative attitude to other religions still exist tacitly. The third is the relationship between the state, the orthodoxy and the Buddhist sects or religious movement. In Locke's concept, it is the responsibility of each individual to seek for the truth and the way to heaven, so the state or anyone can not use coercive means in this religion matter. Nevertheless, the Thai state proclaims that religion is the basis for moral standards that the state has to uphold. Thai state, then, issued laws that allow state and orthodoxy to sanction heretics or schism. The last is the relationship amongst the citizens. The extent of mutual toleration amongst the Buddhists themselves is higher than the state's toleration towards some group of citizens.

This study has some suggestions with regard to the restructuring of the relationship between the state and the religious society, and the need for reforming law for more religious freedom and toleration. It also proposed that religion should be disposed as a means to gain the public good in civil society instead of accomplishing of their own goals.

Department.....-.....Student's signature.....*Preeda Sataworn*
Field of study....Political Science.....Advisor's signature.....*Chaiyan Chay*
Academic year2550.....Co-advisor's signature.....-

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงการศึกษาตลอดหลักสูตร ไม่อาจสำเร็จได้หากไม่ได้รับความกรุณาจากคณาจารย์และบุคคลต่างๆ อันได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิมนพี ที่รับภาระเป็นประธานกรรมการสอน และให้ความกรุณาแก่ข้าพเจ้ามาตั้งแต่การศึกษาระดับปริญญาโท จนกระทั่งเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก คณาจารย์จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ร่วมเป็นคณะกรรมการสอน วิทยานิพนธ์นี้อ้างไม่ได้เริ่มต้นและสำเร็จลงได้หากขาดคำแนะนำที่มีคุณค่าขึ้นจาก ศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ ตั้งแต่การกำหนดหัวข้อและโครงร่าง จนกระทั่งการสอนวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอันนันท์ ซึ่งให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระ สมบูรณ์ ไม่เพียงแต่การคุ้ยแคลดตลอดเวลาการศึกษาและร่วมเป็นกรรมการสอนวิทยานิพนธ์เท่านั้น แต่ยังทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้การทำงานทางวิชาการ ในขณะที่ศึกษาอันเป็นประสบการณ์ที่มีประโยชน์แก่ข้าพเจ้ามาก และสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร ข้าพเจ้าไม่อาจจะกล่าวว่าขาดความคุ้มได้ในหน้ากระดาษอันจำกัดนี้ ความหนาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ใช่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพของงาน แต่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นครุของกรรมการทุกท่านที่ต้องมีขั้นต้องรับใน การอ่านและมอบคำแนะนำให้ศิษย์ด้วยความเมตตา

นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒินิรนาม ๒ ท่าน ซึ่งเป็นผู้ตรวจสอบและให้ข้อแนะนำบทความที่เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในการนำเสนอที่ประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภนิตร ปิติพัฒน์ สำหรับคำอ่านในที่ประชุมที่ทำให้ข้าพเจ้าต้องขอบคุณและนำมาปรับปรุงงานเรื่องนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน น้องชายที่แสนดี ประเสริฐ พัฒนาพิมูลย์ ที่สนับสนุนในทุกๆ เรื่องมาโดยตลอด รุ่งกานะรยงเกยมสุข วรลักษณ์ ใจนพลด สำหรับต่อรา เอกสาร ความห่วงใยและกำลังใจ ขอบคุณห้องสมุดรัฐสภา และศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สำนักงานเลขานุการรัฐสภา ที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูล เป็นอย่างดี รวมถึงเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ ขอขอบคุณ พ.ต.อ.ดร.ปีระ ฤทธาไช ผู้มีส่วนทำให้การศึกษากว้างไกลได้เริ่มต้นและสำเร็จลงได้ ขอขอบคุณคณะรัฐศาสตร์ ที่ประถิทีประสาทความรู้ในระดับบัณฑิตศึกษาให้แก่ข้าพเจ้ามาเป็นระยะเวลาเวลายาวนาน และขอขอบคุณฯ หาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ที่ได้มอบ“ทุน ๕๐ ปี ฯ พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และบุคคลสำคัญที่สุด บิดา มารดา ผู้มีพระคุณและเป็นแบบอย่างที่ดี

ในท้ายที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอระหองคิดว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ใช่การสืบสุดการศึกษา แต่การเริ่มต้นของการแสดงให้ความรู้ในอิกรอบหนึ่ง และไม่ใช่คำตอบสุดท้าย แต่จะเป็นการเริ่มต้นการตั้งคำถามที่จะต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๑
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๒
กิตติกรรมประกาศ.....	๓
สารบัญ	๔
บทที่ ๑ บทนำ.....	๕
ความเป็นมาและความสำคัญของปัจจุบัน.....	๖
ศาสนาในสังคมการเมืองไทย	๘
งานศึกษาเรื่องขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของ ลือก	๑๐
งานศึกษาในเรื่องขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของรัฐไทย.....	๑๑
ขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนา กับรัฐธรรมนูญ.....	๑๔
วัดถุประสงค์ของการวิจัย.....	๑๗
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๙
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	๒๕
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๒๐
บทที่ ๒ กรอบแนวคิดขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนา บริบททางประวัติศาสตร์และ กรอบการวิเคราะห์แนวคิดของ ขอฟ์น ลือก.....	๒๑
แนวคิดขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนา.....	๒๑
ขันดิธรรมกับเสรีภาพทางศาสนา.....	๒๒
บริบททางประวัติศาสตร์กับการเสนอทฤษฎีขันดิธรรมของ ลือก.....	๔๑
การเปลี่ยนแปลงภายในคริสต์ศาสนา และข้อวิจารณ์ต่อศาสนาจักรของลือก	๔๑
บริบททางประวัติศาสตร์กับการเสนอทฤษฎีว่าด้วยขันดิธรรมของ ลือก.....	๔๖
งานเขียนของ ลือก ที่เกี่ยวกับขันดิธรรม.....	๕๑
กรอบการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของ ลือก.....	๕๕
บทที่ ๓ ขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของ ขอฟ์น ลือก.....	๕๕
ศาสนาในฐานะสิ่งที่ต้องมีขันดิธรรม	๕๕
ศาสนาและข้อวิจารณ์ต่อศาสนาจักรชาวคริสต์ของ ลือก.....	๖๐
การอธิบายเชิงอุปมาเกี่ยวกับธรรมชาติของศาสนาจักรกับอาณาจักร.....	๖๕
คุณลักษณะของศาสนาจักรกับเหตุผลที่ต้องการขันดิธรรม.....	๗๓
ขันดิธรรมกับเหตุผลทางการเมือง: ความสุขมรอนคอบ (prudence).....	๗๔
ความสุขมรอนคอบที่จะไม่ก้าวถ้าขันดิธรรม.....	๗๗

	หน้า
บุคคลที่เกี่ยวข้องกับขันดิธรรม	๕๕
๑.บุคคลหรือกลุ่มนบุคคลผู้มีขันดิธรรม.....	๕๕
๒.บุคคลหรือกลุ่มนบุคคลผู้ได้รับขันดิธรรม.....	๑๑๑
๓.บทสรุปของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีขันดิธรรมกับ ผู้ที่ได้รับขันดิธรรม.....	๑๔๒
ขันดิธรรมและเสรีภาพทางศาสนา กับเสรีภาพในสิทธิพลเมือง.....	๑๔๔
บทที่ ๔ ศาสนา กับรัฐธรรมนูญ.....	๑๕๖
ศาสนาในฐานะรากฐานทางศีลธรรมในชีวิตทางการเมือง.....	๑๖๒
ศาสนาแห่งพลดเมือง กับรากฐานทางศีลธรรมของลือก	๑๖๕
ปรัชญาที่เป็นเรื่องเหตุผล กับศาสนาที่เป็นเรื่องความเชื่อ.....	๑๗๖
ศาสนาแห่งพลดเมือง ในรัฐธรรมนูญ.....	๑๘๗
รัฐธรรมนูญ กับหลักประกันขันดิธรรม และเสรีภาพทางศาสนา	๑๙๐
การคุ้มครองขันดิธรรม และเสรีภาพทางศาสนา โคลบัตต์รัฐธรรมนูญ.....	๑๙๒
รากฐานทางศีลธรรม กับเสรีภาพทางศาสนา : ความขัดแย้ง ในตัวเองของศาสนา.....	๑๙๔
บทที่ ๕ กฎหมายของศาสนาจักรภายใต้รัฐธรรมนูญไทย.....	๒๐๐
ศาสนา กับที่มาแห่งอำนาจการปกครอง ภายใต้ระบบสมบูรณ์แบบสิทธิราชบัลลังก์.....	๒๐๑
ที่มาแห่งอำนาจ ที่มาแห่งธรรม ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๕๑๕.....	๒๐๓
ศาสนา กับรากฐานทางศีลธรรม ในสังคมการเมืองไทย.....	๒๐๕
ธรรม กับข้อผูกมัดในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง.....	๒๐๗
ศาสนา กับรากฐานทางจริยธรรม พลดเมือง.....	๒๑๗
อาณาจักร กับพุทธจักร.....	๒๑๙
กฎหมายของพุทธจักร กับเหตุผลเพื่อขันดิธรรม.....	๒๔๗
สรุป.....	๒๕๐
บทที่ ๖ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีขันดิธรรม กับผู้ได้รับขันดิธรรม.....	๒๕๑
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับศาสนาจักร.....	๒๕๑
อำนาจของรัฐ ในพื้นที่ศาสนาจักร.....	๒๖๖
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และศาสนาจักร ที่เป็นศาสนาประจำชาติ กับกลุ่มต่างๆ ในศาสนาเดียวกัน.....	๒๗๗
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และศาสนาจักร ที่เป็นศาสนาประจำชาติ กับศาสนาอื่น.....	๒๙๖
ขันดิธรรม และเสรีภาพทางศาสนา ของรัฐ ต่อศาสนาอื่น ก่อน พ.ศ.๒๕๑๕..	๓๐๘

	หน้า
ขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของรัฐต่อศาสนาอื่นหดัง พ.ศ.๒๕๑๕..	๓๑๔
ขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของรัฐต่อกลุ่มนุสลิม.....	๓๑๕
ความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองทั่วภัณฑ์.....	๓๑๕
บทสรุปขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของรัฐไทย.....	๓๑๖
บทที่ ๑ บทสรุปและข้อเสนอ.....	๓๑๗
คุณลักษณะของศาสนาจักรที่ต้องมีขันติธรรม.....	๓๑๗
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขันติธรรม	๓๑๘
จุดเด่นและข้อจำกัดของแนวคิดขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของ สีอก	๓๑๙
ข้อเสนอสำหรับขันติธรรมและเสรีภาพทางศาสนาในรัฐไทย.....	๓๒๐
รายการอ้างอิง.....	๓๒๕
ภาคผนวก.....	๓๒๖
ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ตั้งแต่ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.๒๕๑๕ ถึงฉบับปี พ.ศ.๒๕๕๐.....	๓๒๗
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๓๒๘

ศูนย์วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย